

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה רודפת צדקה וחסד
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1023

מסכת חולין ל"ג - ל"ט ♦ מכשירין ו', ז' - זבים א', ב'

בס"ד, כ"ב טבת תשע"ט

השבוע בגליון

- ♦ הימום הבהמה במכת שמל טרם שחיטה
- ♦ אפרוחי מדגרה - הפולמוס, השיטות ומה בימינו
- ♦ בעל חיים שחיוו קצרים מטבע ברייתו - "טריפה"?
- ♦ בימי קדם היו מומחים ביותר בהדגרת ביצים
- ♦ ניתוח בשיטות מתקדמות לפני מאות רבות בשנים

- ♦ חידושו המסעיר של המהרש"ל - השוחט יכול לפסול את השחיטה במחשבה!
- ♦ שתי טבילות מי יודע?
- ♦ טבילת עבד כנעני בעל כרחו
- ♦ לתת לעוזרת הרומניה את שיירי הצולנט

♦ היהודי כ'תעודת כשרות' של הגוי

דבר העורך

מים, אננים, חצץ וכד חרס

לי אייקוקה, מנכ"ל קרייזלר בעבר, חזר ושנה למכריו את המעשה על בעל מפעל לייצור תנורים תעשייתיים שלא היה מרוצה מקצב הייצור של עובדיו. למען האמת, הם עבדו בעצלתיים והשתמטו מן העבודה תדירות, ובעל המפעל החליט לשים קץ לכך. בסיום אחת המשמרות נכנס הבוס למפעל ושאל את העובדים: כמה תנורים ייצרתם במשמרתכם?

ששה תנורים, השיב מנהל המשמרת.

בלא אומר ודברים שלף הבוס אבן גיר מכיסו, וצייר ספרה 6 גדולה ובלטת על רצפת המפעל והסתלק. לאחר דקות אחדות נכנסו פועלי המשמרת הבאה ושמעו מפי חבריהם במשמרת היוצאת, שבעל המפעל בכבודו ובעצמו כתב על הרצפה את מספר התנורים שהם ייצרו במשמרתם. חברי המשמרת הנכנסת הנהנו בראשם במרץ. חדורי תחושת ניצחון הם סיימו את המשמרת בייצור של שבעה תנורים והחליפו את הספרה שש בספרה שבע. לאחר חודשיים ימים, ייצרה כל משמרת 32 תנורים! התחרות עשתה את שלה. הבוס הפיקח הצליח לשלוט היטב ברגשותיהם של עובדיו ולהפוך את עבודתם למשימה בה הכבוד וההצלחה מעורים כאחד.

דף לא/א דלא בעינן כונה לשחיטה

חידושו המסעיר של המהרש"ל - השוחט יכול לפסול את השחיטה במחשבה!

במאמר הבא נתמקד בחידוש מסעיר של המהרש"ל, וננסה להבדיל בין מצוות שחיטה, לבין מצוות טבילה במקווה טהרה.

נוכחנו במאמר הקודם, כי להלכה, הן בטבילה והן בשחיטה, אין צורך בכוונה - די בעשיית מעשה השחיטה, ובמציאות הטבילה במקווה טהרה כדי שהבהמה תהא מותרת באכילה והטובל יטהר מטומאתו.

אכן כן, אומר המהרש"ל ("ים של שלמה", סימן י"ג), השוחט אינו צריך לכוון בשעת השחיטה כי הוא שוחט בהמה כדי להתירה באכילה, אך שוחט אשר יכוון במחשבתו כי מעשהו לא נועד להתיר את בשר הבהמה, אלא כל מעשהו נועד להמית את הבהמה ואך מקרה הוא שעלתה בידו שחיטה מהודרת - שחיטתו פסולה! בעל ה"תבואות שור" (שמלה חדשה סימן ג) כותב, כי יש לחוש לדברי המהרש"ל.

שתי טבילות מי יודע? הפוסקים דנו רבות בחידושו של המהרש"ל, תוך שהם מציינים, כי הוא עשוי לשמש כמקור להלכה מרתקת, הנראית בלתי מובנת בעליל. כידוע, יש לברך על טבילה במקווה טהרה, בטבילה שהיא חובה, מן התורה או מדרבנן. והנה, בעל ה"חוות יאיר" (שו"ת סימן קפ"א) מספר, כי הובא לידיעתו שקיים מנהג לטבול, לברך ושוב לטבול. הוא מציון, כי הטעם העיקרי למנהג זה הוא לאחר שהתעורר ספק (עיין טור יו"ד סימן ר') אם יש לברך לפני הטבילה או לאחריה, ולפיכך הנהיגו שתי טבילות וברכה ביניהן, כדי לצאת ידי כל הדעות (וע"ע ב"באר היטב" סו"י ר').

הטבילה השניה חסרת כל ערך: לכאורה, כל נסיון להבין את דבריו של ה"חוות יאיר", עולה בתוהו. שכן, מאחר שנפסק להלכה, שטבילה אינה צריכה כוונה, הרי שכבר בטבילתו הראשונה הטובל נטהר מטומאתו, ולטבילתו השניה אין כל ערך, ואין הוא אלא כמי שטבל ובירך. יש, איפוא, להבין, מדוע טובל זה נחשב כמי שיצא ידי כל הדעות וברכתו נסובה הן על הטבילה הראשונה והן על הטבילה השניה.

ניתן לכוון שהטבילה לא תועיל: ברם, לאור דברי המהרש"ל הנזכרים, תמיהה זו מתפשטת ומתבהרת, שכן, על הטובל לומר לפני טבילתו הראשונה, כי אם ראוי לברך לפני הטבילה, אזי הוא מכוון במחשבתו שטבילתו הראשונה לא תעלה לו לשם טהרה, ואם ראוי לברך אחרי הטבילה, הוא אינו מבטלה במחשבתו ועלתה לו טבילתו הראשונה (עיין דגול מרובה, בסוף "שולחן ערוך" יו"ד ח"ג לסיומ' ר' שדן בזה, ובספר "טבילת כלים" פ"י הערות כ"ח, כ"ט).

צעילוי נשמת

מרת **יהודית בריינה קמר** ע"ה
בת הרב אברהם מרדכי ואסתר טוביה וינגרטן ז"ל
נלב"ע כ"ג טבת תשס"ח
תנצב"ה
הונצחה ע"י בניה
יוסף משה יהודה ואבינועם קמר שיחיו

צעילוי נשמת

הגאון הרב **שלמה קרובקה** זצ"ל
בן ר' יעקב ז"ל, ראש ישיבת אור ישראל וממייסדיה
נלב"ע כ"א טבת תשכ"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י משפחת פלטובסקי
ומשפחת שטרנטל - גבעת שמואל

צעילוי נשמת

הר"ר **יהודה לקס** ז"ל
ב"ר שלום ומלכה ז"ל
נלב"ע כ"ב טבת תשס"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י זוג' מרת חנה לקס תח"י - גבעת שמואל
וילדיו י. לקס - שוהם, נ. לקס - יד בנימין,
ד. קליין, מ. בוקובזה - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

מרת **יידל עליזה מי-זהב** ע"ה בת הר"ר מאיר ז"ל

נלב"ע כ"ז טבת תשנ"ז **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בניה ידידינו הר"ר **מנחם ואוריאל מי-זהב** ומשפחותיהם שיחיו

נר ה' נשמת אדם

טבילת עבד כנעני בעל כורחו: בעל ה"ערוך השולחן" (יו"ד סימן ג' סעיף ב') תמה על חידושו של המהרש"ל תוך שהוא מקשה עליו מגמרא מפורשת, לכאורה: בגמרא (יבמות מז/ב, לדעת חלק מן הראשונים, עיין שם ברא"ש סימן ל"ח) נאמר, כי אדונו של עבד כנעני רשאי להטבילו לעבדות בעל כורחו של העבד [טבילת עבד לשם עבדות, מחייבתו במצוות כאשה]. העבד מתנגד, מתקומם, מנסה לעשות את כל שניתן לעשות כדי שהטבילה לא תועיל, אך הטבילה כשרה וראויה כדת וכדין. הרי לנו, כי אין בכוחה של מחשבה נגדית כדי לשבש את הטבילה, ומשכך, גם לגבי שחיטה אין לומר כי בכחה של כוונה נגדית לעקור ממעשה השחיטה את מהותו. לכאורה, יש לראות בכך סתירה מפורשת לחידושו של המהרש"ל - גמרא מפורשת, הלא כן? ובכן, שני חילוקים נאים, המרחיבים דעתו של אדם, ניתן להציב בין השחיטה לבין הטבילה במקווה, כך שניתן להבין כי למרות שהשוחט בכוונה נגדית לא עלתה לו שחיטתו, הטובל בכוונה נגדית, עלתה לו טבילתו:

השחיטה היא מעשה והטבילה היא מציאות: החילוק הראשון מתמקד במהות השחיטה ובמהות הטבילה. הטבילה במקווה טהרה היא פעולה שונה לחלוטין מן השחיטה. השוחט מבצע מעשה בבעל החיים, הוא שוחט אותו, חותך את סימניו. הרי לך מעשה שאין גדול ממנו, ולפיכך ניתן להבין, שמאחר שהאדם אחראי על מעשיו, בכח כוונותיו לסווגם, לייחס להם כוונות ולעקור מהם את התוצאות הטמונות בהם. אולם, טבילה במקווה טהרה אינה מעשה, בדוחק גדול ניתן להגדירה כפעולה - המים מכסים את גוף האדם, אין כאן עשייה של האדם כי אם מציאות פשוטה ובסיסית, וממילא מחשבותיו אינם מסוגלות להתערב בטבילה ולשבש אותה, אחר שאין לו בה כל חלק (ראה "משמרת חיים", ח"א, עמ' ע"ז, ועיין שם עוד עמ' פ"א) [לפי חילוק זה אין בידינו להבין את דברי ה"חיות יאיר" הנזכרים על פי דברי המהרש"ל].

העבד הכנעני הוא ככלי הנטבל על ידי בעליו: החילוק השני מתמקד בטבילה הנוכחית שבה אנו עוסקים - טבילת עבד כנעני על ידי אדונו. גם אם נניח כי אין הבדל בין שוחט בהמה לבין אדם הטובל במקווה טהרה, שונה הוא עבד כנעני המוטבל על ידי אדונו, שכן, עבד זה כמוהו כבהמה הנשחטת על ידי השוחט, אם מאן דהוא צריך לכוון, או שיש למנוע ממנו לכוון כוונה הפוכה, הרי זה השוחט, לא הבהמה הנשחטת, ובנידונו - המטביל, לא הנטבל, ולפיכך, כוונותיו של העבד אינן מעלות ואינן מורידות מאומה [לפי חילוק זה, ניתן להבין את דברי ה"חיות יאיר"].

דף לג/א ואין מזמנין עובדי כוכבים לבני מעיים

לתת לעוזרת הרומניה את שיירי הצולנט

האם מותר לתת למי שאינו יהודי לאכול מעיים של בהמה?

ובכן, מקורו של נידון זה אינו באחרונים, גם לא בראשונים ואף לא בגאונים, כי אם בגמרתנו. נידון מעניין זה נעוץ באופן שחיטת הבהמה. שני הסימנים, הקנה והוושט, אינם נשחטים כאחד. תחילה נשחט הקנה, שהוא הקדמי, ולאחר מכן נשחט הקנה הפנימי, הוושט. מאחר שהריאות מחוברות לקנה, ממנו הן מקבלות את האוויר הדרוש להן, נמצא, שהריאות נותקות מן הבהמה בטרם הסתיימה שחיטתה, שהרי הסימן השני לא נשחט עדיין. אף על פי כן, רשאי היהודי לאכול גם את ריאות הבהמה, משום שלאחר שהתורה הורתה לנו לשחוט בצורה זו, הרי שזוהי הצורה שבה הבהמה מותרת באכילה, אף על פי שאיברים אחרים הנתלשים מן הבהמה לפני שחיטת הסימן השני, אינם מותרים באכילה.

אולם, מי שאינו יהודי הרי אינו מצווה על השחיטה, ומבחינתו אין לה כל משמעות. לגביו, כמוהו כבהמה גוססת, שאבר או בשר שנתלשו ממנה לפני מיתתה נאסרו לעולם, שהרי הוא "אבר מן החי", האסור גם לבני נח. כך אכן סובר רב אחא בר יעקב, שריאות הבהמה, וכן בני המעיים, שנכרתו מן הבהמה לפני מותה, אסורים באכילה לנכרי. אך הגמרא מביאה את דעת רב פפא, "מי איכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור". כלומר, לא יתכן שיהא דבר מאכל שיהודי רשאי לאכול ועובד כוכבים אינו רשאי לאכול.

כלל עקרוני זה, המובא במקומות נוספים (סנהדרין נט/א, תוס' לקמן קב/א), ראוי להתבוננות על ידי החקירה היפה הבהמה, הנפוצה בהיכלי התורה, ואשר יש בה כדי לגרום הנאה רבה ללומדי הדף היומי. אכן, אין מאכל המותר ליהודי והאסור לנכרי. אך עלינו לשאול את עצמנו, מהו היסוד שעליו ניצבת קביעה חד משמעית זו. ובכן, שתי אפשרויות בדבר.

קל וחומר, אם ליהודי מותר, ודאי שלגוי מותר: ניתן להבין כלל זה מן הבחינה הערכית: ישראל, בני מלכים, עם סגולה הם. אם הקב"ה התיר להם מאכל מסויים, ודאי שהוא לא אסר על גויי הארצות לאוכלו.

היהודי כ'תעודת כשרות' של הגוי: ניתן גם להבין כלל זה מן ההיבט הכשרותי: אם היהודי רשאי לאכול מאכל מסויים, הרי זו 'תעודת הכשרות' הטובה ביותר שניתן להעניק למאכל, ואין כל עילה לאוסרו על הנכרי. ניתן לתמצת את שתי ההגדרות הללו בשתי מילים, 'סימן' ו'סיבה', היינו: האם עצם העובדה שהמאכל מותר לעם סגולה, היא סיבה להתירו לגויי הארצות, או שהיא סימן בלבד. ההבדל בין שתי הבחנות שונות אלו זועק מעצמו. כיצד ננהג במקרה שבו ניווכח, כי מבחינת 'כשרות' יש סיבה למנוע מן הגוי לאכול את המאכל. וכגון... המקרה של גמרתנו, בני מעיים. הכל מבינים, כי מאחר שהגוי אינו מצווה על השחיטה, כלפיו אין כל חשיבות למעשה השחיטה. מעתה, אין כל הגיון לומר, כי אם ליהודי בני המעיים 'כשרים', הוא הדין לנכרי, שהרי במקרה זה הסימן מתאדה ומתנדף נוכח ההבדל בין יחסו של היהודי אל השחיטה, לבין יחסו של הנכרי אליה. אולם, אם נצעד בדרכה של האפשרות הראשונה, כי עובדת

המעשיה הבהה התרחשה בבית עסק שבו לא עבדו במשמרות ועובדיו לא היו עצלים, אך בעל הבית חש כי עובדיו אינם מגבשים לעצמם סדר יום ראוי לשמו. לא פעם דחו העובדים הבכירים משימות חשובות מיום ליום, ולא מחמת עצלות, אלא מפאת טרדות וזוטות שניחתו על ראשיהם חדשים לבקרים. איני יודע אם מעשיה זו התרחשה אם לאו, אך דבר אחד ברור: קשה להתעלם מהרושם העז שהיא מותירה על שומעיה, ולפיכך, הרי היא לפניכם, באדיבותו של הרה"ג ר' אהרן בייפוס שליט"א מרכסים, מחברי המערכת.

בבוקר בהיר כינס בעל בית העסק את כל עובדיו במשרדו המפואר. המקום היה צר וכל העובדים, מגדול ועד קטן, הצטופפו כתף אל כתף ונעצו את עיניהם בכד חרס גדול שניצב על שולחנו המבריק של הבוס. איש לא היה צל של ספק שהכד הונח שם במתכוון. הם ידעו שהבוס לעולם לא יניח אפילו סיכה של מהדק במגירה שאינה מיועדת לכך.

כאשר פסקו ההתלחשויות הוא שלף שק גדול ממדים מתחת שולחנו, והחל מוציא ממנו אבנים גדולות. אבן אחר אבן הוכנסה אל הכד הגדול, וכעבור זמן מועט הציצו האבנים הגדולות מפתח הכד, שהיה מלא עד אפס מקום.

האם הכד מלא? הוא שאל את עובדיו המשתאים. ודאי, השיב יו"ר ועד העובדים בקול סמכותי:

הבוס החריש והמשיך במלאכתו המוזרה. הוא חזר ושלף שק גדול, ולתדהמת הנוכחים החל שופך את תכולתו אל הכד. אבני החצץ הרעישו בקול מתגלגל בעת שנחבטו בין האבנים הגדולות בדרך אל קרקעית הכד. מספר דקות הוא העסיק את עצמו בדחיסת אבני החצץ בינות לאבנים, ומשסיים את מלאכתו הוא הבחין בחיוך רחב על פני העובדים. ומה עכשיו? שאל יו"ר הועד אשר לא נטל על עצמו סיכון נוסף. עתה העמיד הבוס שק גדוש חול על שולחנו המהודר, ואט אט, תוך זהירות קפדנית לבל יפול חלילה גרגר חול אחד על שולחנו, מילא החול הרך את החללים שנותרו בכד. חיוך של ניצחון השתרר על פניו כאשר מלאכתו הושלמה.

חול דק ורך כיסה את האבנים הגדולות ואת החצץ, ולמראהו הבהוק זרחו פניו של בעל בית העסק ביתר שאת, אך משימתו לא הושלמה.

איש לא פצה את פיו כאשר הוא פתח את מיכל המים שהיה מונח תדיר על שולחנו והשקה את החול, החצץ והאבנים במים זכים. חמרי האדמה השונים שמילאו את הכד שתו את המים בצמיאון במשך דקות ארוכות, ובסיומו של התהליך השתקפו במים הצלולים פניהם של העובדים שהצטופפו מסביב לכד הגדול.

הוא ידע לקרוא את פניהם של עובדיו והבין כי הם השכילו לקלוט את המסר שביקש להעביר להם, אך הוא לא נמנע מהקראת הנאום שהכין מראש לטקס זה: כולנו מבינים, כי אם בתחילה הייתי ממלא את הכד במים, בחול ובחצץ, לא היה נותר בו מקום לאבנים הגדולות. אדם נבון, קובע זמן למשימותיו החשובות, ובין לבין הוא מבצע גם את המטלות הזוטות.

היתר המאכל ליהודי, היא עצמה סיבת היתרו לנכרי, יהיו ההבדלים בין היהודי לבין הנכרי גדולים ככל שיהיו, עדיין הסיבה שרירה וקיימת, ובאופן זה ניתן להבין את האמור בגמרתנו, שבני מעיים מותרים לנכרי. חקירה מהותית זו, משמשת כציר מרכזי להבנת דברי בעלי התוספות בסוגייתנו (ראה ב"קובץ שיעורים" ח"ב קובץ שמועות סימן כ"ג, ועוד), וכן למחלוקת ראשונים עקרונית וחשובה מאד, כיצד לפסוק להלכה לגבי בני מעיים (רמב"ם הל' מלכים פ"ט הל' י"ב, י"ג, ובכס"מ ובלח"מ, טוש"ע יו"ד סימן כ"ז).

דף לז/א השוחט את המסוכנת

הימום הבהמה במכת חשמל טרם שחיטתה

במאמרים קודמים עסקנו בגזירות על השחיטה היהודית, המרחפות על מדינות אירופה כמאה וחמישים שנה, בעקבות תעמולה ארסית של ארגונים הנושאים את דגל "צער בעלי חיים", כביכול. במאמר הבא, נעסוק בהצעה שעלתה בצוק העיתים - לשחוט את הבהמה לאחר הימומה במכת חשמל. **המלצת השלטונות הנכריים:** פתרון זה הומלץ למעשה, על ידי הממשלות הנכריות, באומן ליהודים, הממו את הבהמה במכת חשמל, או אז, אין לנו כל התנגדות לשחיטתה. האם דרך זו ראויה מבחינה הלכתית? שאלה זו עמדה במרכז החיים היהודיים במזרח אירופה, טרום מלחמת העולם השנייה, כאשר השלטון הגרמני אסר על היהודים לשחוט בהמה שלא הוממה טרם לכן במכת חשמל. גדולי הפוסקים בגרמניה, פולין וליטא, עסקו רבות בשאלה זו, והגיעו למסקנה: שחיטה זו אסורה בתכלית! הקונטרס העיקרי העוסק בנושא הימום הבהמה טרם שחיטתה, הוא קונטרסו של הגאון רבי יחיאל יעקב וינברג זצ"ל, בעל ה"שרידי אש" (נדפס בראש ספרו) - "הימום הבהמות על ידי חשמל קודם שחיטתן". לקונטרס הארוך מצורפות תשובותיהם של עשרות גדולי ישראל מרחבי העולם. נציין, כי פעולת ההימום וצורתה, עשויות להשתנות ממדינה למדינה, ותשובתו של הגאון מתייחסת לפעולת ההימום כפי שהוצעה בגרמניה עם עלות הצורך הנאצי לשלטון.

מסתבר, שפעולת ההימום מאגדת בתוכה חששות רבים כל כך, כל אחד מהם מתייחס לאיסור מסוים, ולהלן נפרט אותם בקצרה, ותוך כדי כך נכיר על קצה המזלג את המושגים שבהם אנו עתידים לעסוק בעזרת ה' בתקופה הקרובה.

מסוכנת: ההימום גורם לבהמה לעילפון. במשנתנו מבואר, כי בהמה "מסוכנת", היינו, שמצבה הבריאותי מסוכן ומעורער, אינה כשרה לאכילה אלא אם כן הוכח בעליל שהיא לא מתה עקב חולשתה לפני שהשחיטה הסתיימה. בהימום הבהמה היא מוגדרת כ"מסוכנת", וכל עוד אין בידינו הוכחה כי הבהמה נותרה בחיותה עד גמר השחיטה, הרי היא נבלה.

טריפה: חששות נוספים הנגרמים על ידי הימום הבהמה, משתייכים ל"ח טריפות שמנו חכמים, שהם שמונה עשרה אפשרויות ליצירת חיסרון בגוף הבהמה, באופן שהיא נעשית "טריפה". הימום הבהמה עלול ליצור מספר חששות של "טריפה":

נפולה: הבהמה קורסת ארצה ברגע הימומה על ידי מכת החשמל, ובעצם נפילתה יש חשש, שהפכה ל"טריפה" עקב ריסוק איברים חיוניים או פגיעה בהם.

ריסוק איברים: מכת החשמל עלולה לרסק את אברי הבהמה גם ללא נפילתה, ובעיקר את המוח, ובכך להפכה ל"טריפה".

שינוי מראה: אם קיים שינוי מהותי במראה אחד מאברי החיוניים של הבהמה, היא "טריפה" (עיין "בית יוסף" סימן מ"ג ומ"א שם סעיף ב' ועוד). הרופאים מעידים, כי פעמים שמראה המוח והריאות שונה לאחר ההימום החשמלי וצבעם אדום יותר.

אינה חיה: לדעת פוסקים רבים (עיין "דגול מרבה" יו"ד סימן כ"ט ו"נקודות הכסף" שם, ובשו"ת "מרחשת" סימן כ"ט), בהמה נעשית "טריפה", גם אם החולי שבעטיו לא תאריך ימים מעבר לשנים עשר חודשים עדיין אינו מקנן בגופה. די בכך שמחמת חולי או מכה שהתרגשו עליה, ברור שיתפתח בקרבה תהליך שביאנה לידי מצב זה כדי להחשיבנה ל"טריפה", אם בעקבות המצב הצפוי היא אינה יכולה לחיות יותר משנים עשר חודש החל מן הזמן הנדון. הימום הבהמה יוצר חשש כבד של "אינה חיה".

דף מב/א אלו טריפות

אפרוחי מדגרה - הפולמוס, השיטות ומה בימינו

"דידינו הגאון מופת דורינו רבי שלום מרדכי הכהן יחיה נצח, יצא להתיר את העופות אשר חדשים מקרוב באו הנולדים על ידי חמימות מכונת אלעקטרי, ובאמצעות מאשינע אשר מניחין בתוכה את הביצים, ובכח מדת חום וקטור הידוע לבעלי מלאכה הזאת נולדים אפרוחים בעגלא בזמן קרוב נגמרים בצביונם ושלמים במהותם, אך דא עקא שאינן יכולין לחיות שנים עשר חודש, וגם אין להם כח ההולדה להקים זרע ואינם פרים ורבים" (שו"ת "יד תנח" סימן ל"ז). בסגנון דומה מתבטאים פוסקים רבים שהתבקשו לחוות את דעתם על ה"עופות הנולדים על ידי חמימות מכונת אלעקטרי". כוונתם, כמובן, לאפרוחי מדגרה, והנידון הוא, האם כאשר אפרוחים אלו אינם מאריכים ימים, הם נחשבים כ"טריפה" משום שהרי סימן נתנו חכמים בידינו, כי בעל חיים שאינו מסוגל לחיות יותר משנים עשר חודשים "טריפה" הוא.

בעל חיים שחיי קצרים מטבע ברייתו - "טריפה"?: הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל (שו"ת "אמרי ישר" ח"א סימן קמ"ה) מבאר, כי אין כל ספק, שבעל חיים שמטבע ברייתו חי תקופה קצרה, אינו

בעזרתם של בכירי העובדים נשא הבוס את הכד העמוס אל הלובי המפואר של בית העסק שלו, והציבו בפינה שיוחדה לכך. מעל הכד נתלה שלט שהוכן מבעוד מועד ובו נכתב: "התכונה החשובה ביותר להצלחה היא תכנון נאות. אם תקבע מועד לביצוע משימותך החשובות, תוכל לבצע גם את המשימות הזוטות. אם תנהג להיפך, תשאר עם הזוטות בלבד..."

האמת ניתנת להאמר, שכאשר רבני "קהילות מאורות הדף היומי", השוקדים יום וליל לצרף קהילות ובתי כנסת נוספים לשיעורי הדף היומי, שמעו סיפור זה, הם הביעו את תחושתם, כי אכן במהלך פעילותם פעמים רבות הם נתקלים באנשים אשר מביעים את רצונם הכן להשתתף בשיעור דף היומי, אך באותו משפט הם גם מציינים כי אין להם את הזמן הפנוי לשם כך. "רוצים מאד, אבל אין זמן".

מנסיינים הם מוסיפים, כל מה שדרוש הוא להציע לאיש שיאות להשתתף תקופה קצרה בלבד בשיעור הדף היומי. לאחר תקופה זו המשתתף כבר אומר בעצמו כי ההשתתפות בשיעור מרוממת את רוחו ומשפיעה לטובה על כל סדר היום שלו.

"והערב נא ה' אלוקינו את דברי תלמוד תורתך בפינו ובפיות כל עמך בית ישראל". כאשר תחושה זו מקננת בליבו של אדם, שהתורה ערבה ומתוקה, אזי, באופן טבעי הוא נמשך ומשתוקק אליה ואינו מניח לשאר הטרדות למנעו מקביעותו ללימוד התורה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף לג/א תוד"ה אחד... לא דמי הואיל ויש מצות שביתה לישראל

שאלה ותשובה

כיצד ניתן להבין שבני ישראל יצאו ללקוט מן בשבת, נגד ציווי של משה (שמות טז/כז)?

בעל ה"ישועות יעקב" (סי' רמ"ב ס"ק א') העומד על כך מבאר, כי בני ישראל סברו כקושיית בעלי התוספות בסוגייתנו, שלא יתכן דבר שיהא אסור לגוי ומותר ליהודי. ולפיכך, הם הסיקו כי מאחר שנוכרי אינו רשאי לשבות, שהרי גוי ששבת חייב מיתה, בוודאי שגם ישראל אינו רשאי לשבות... והוראתו של משה רבינו באה לעקור דבר מן התורה.

אך משה רבינו ע"ה השיב להם, כתירוצם של בעלי התוספות, כי כלל זה אינו תקף כאשר יש מצווה לישראל לנהוג אחרת. זהו שאמר להם משה (שם/כט) "ראו כי ה' נתן לכם השבת" ...

דף לו/א מכל האוכל אשר יאכל וגו' אוכל הבא במים הוכשר

בוא יבוא

אף על פי שבתורה נזכרים דוקא המים, מכל מקום ששה משקים נוספים אף הם מכשירים לקבלת טומאה: יין, דבש, שמן, חלב, טל ודם.

"טריפה", ואף ראייה מעניינת באמתחתו. במדרש (הובא ב"ארץ החיים" תהילים פרק ל"ט פ"ד) נאמר, כי חייה של ציפור דרור הם חמישים ושניים ימים, ובכל זאת ציפור דרור משמשת לטהרת המצורע, אף על פי שבעל חיים טריפה פסול לכך (להלן קמ/א). נידוננו לגבי אפרוחים מתעורר, איפוא, משום שאפרוחים המתפתחים בדרך הטבע מאריכים ימים, ולפיכך יש לדון על אפרוחי מדגרה. בדבריו, רבי מאיר אריק נוטה להחמיר ולהחשיבם כ"טריפה" [עיין שם שמנמק, שיש לחשוש שהסיבה שאינה מאריכה ימים, היא סיבה להטריף. ומבסס את דבריו על פי התוס' בנדה כג/א].

אולם, המהרש"ם (שו"ת ח"ג סימן שע"ח) חולק וסובר, כי "טריפה" הוא בעל חיים שימיו קצרים בגין חסרון בגופו. אך בנידונינו, אין לחשוש לחסרון בגופו של האפרוח, אלא הוא נולד חלוש משום שפעולת הדגירה לא בוצעה כראוי, והרי הוא כבעל חיים חלש. חסר כח, שאינו אלא כבהמה "מסוכנת" [בהמה נוטה למות] אשר בגמרתנו מבואר, כי אינה "טריפה".

ביצי מדגרה, לא המצאה חדשה: ואילו בעל שו"ת "יד חנוך" (שם) טוען, כי אפרוחים אלו הם "נבילה". בתחילת דבריו הוא כותב לידידו שאליו מוענה תשובתו, כי גידול אפרוחים במדגרה אינו המצאה חדשה: "אשר חשב מר ודימה בדעתו שהיא חדש תחת השמש אשר המציאו עתה בימינו, לא כן אחי כבר היה לעולמים ולא חדת היא, כי כבר בימי הרמב"ן ז"ל אשר חי זה קרוב לאלף שנים לפנינו, ידעו בני אדם להוציא אפרוחים מביצים על ידי היסק התנור בחום ידוע... הרי לך שכבר ידעו מזה עוד בימים קדמונים. ובארץ סיני היו מניחים אותם באפר חם במדה ידועה והוציאו האפרוחים. והנה הנוסע בארצות הקדם רבי משולם ב"ר מנחם מוואלטירה ז"ל אשר הלך למסעו בשנת רמ"א לאלף הששי, וסיפר לנו... ראיתי את הערבאים בארץ הקדם הגדלים את העופות בתנורים כי המה יחממו את התנור וישימו בתוכו צואת בקר וסוס ומכניסים שם אלף או אלפיים ביצים ויצאו אפרוחים, ועושים עופות לאין קץ ולפיכך העופות שם בזול גדול".

בימי קדם היו מומחים ביותר בהדגרת ביצים: השאלה המתבקשת היא, כיצד אם כן הראשונים לא התייחסו לאפרוחים אלו בפסקיהם ולא הורו כי הם "נבילה" כדבריו, "טריפה" כדעת רבי מאיר אריק, או כשרים כדעת המהרש"ם? ובכן, הוא מבאר, כי בימי קדם היו "בקיאים יותר במלאכה זו לעשותה על צד היפה ובאופן הנכון... ועל כן היה הדבר פשוט בעיניהם להיתר ולא עלה על לב שום אדם חשש בזה" [4] מכל מקום, לדעתו אפרוחים אלו "נבילה" הם, משום שהרי הם כנפל שמעולם לא נגמרה ברייתו שהוא נחשב "נבילה" ואסור באכילה מן התורה [ועיין שם ב"אמרי יושר" הנ"ל, שהגר"מ אריק זצ"ל דוחה סברא זו].

העופות בימינו: כידוע, בימינו כל העופות שאנו אוכלים, הם עופות שבקעו מביצי מדגרה. אכן, ביררנו אצל הבקיאים בכשרות אשר הבהירו, כי בימינו השתכללו השיטות לחימום ביצים במדגרה ואין כל הבדל בין עופות הבוקעים מביצים אלו לבין עופות הגדלים בדגירה טבעית.

[4] בתשובתו הוא מוסיף דברים מרתקים: "ולא יפלא בעיניך דבר זה לאמר כי טובים היו בזה הימים הראשונים מן האחרונים במלאכת מחשבת ובחכמה וידעו לעשות מה שאין נודע בזמן הזה. אל תתמה שהרי חנוטי מצרים יוכיחו, שאין ידוע לאחרונים אופן עשייתו, ונלאו חכמי לב בזה ולא יכלו עשות כמעשיהם. וכן כוס של עקרין להשקות אשה שלא תתעבר שבלתי נודע בזמנינו.

ניתוח בשיטות מתקדמות לפני מאות רבות בשנים: והנה ראה זה פלא כי חולה שעושים לו ניתוח להסיר מכה שבפנים, ידעו רופאי ישראל לפני שני אלפים שנה להשקותו סמי שינה למען לא ירגיש כאב הניתוח, כמבואר בש"ס פרק הפועלים (בבא מציעא דף פ"ג ע"ב) ברבי אלעזר ב"ר שמעון שעשו לו ניתוח ואשקוהו סמא דשינתא. וכן מי שנתחייב מיתה היו משקיין אותו סם שינה כדי שלא יצטער ולמען לא ירגיש ביסורי מות, כדאיתא בש"ס פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מ"ג ע"א), ורופאי אומות העולם לא ידעו זאת עד קרוב לזמנינו כשתי מאות שנים. ורופאי רומי הגדולה היו נוהגים להכות בפטיש על ראש החולה אשר היו צריכין לעשות לו ניתוח, כדי שתתבטל הרגשתו ולא ירגיש כאב הניתוח, אבל רופאי ארצינו ארץ ישראל כבר ידעו לפני אלפיים שנה ויותר להשתמש בסמי שינה, ולא להכות בקורנס על קדקוד החולה".

הדבר רמוז בהמשך הפסוק (ויקרא יא/לד): "מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא". המילה יבוא כתובה בכתב מלא, שלא כדרכה בתורה: ה"ואו" היתירה רומזת לששת המשקים הנוספים ("טעמא דקרא", שמיני).

גם ד"ר כהן מבני ברק לא מפספס. 2 משניות ביום וכל היום נראה אחרת.

כולם מצטרפים מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

לעילוי נשמת מרת אדלה (איידל) האוזר ע"ה ב"ר יונה פאטשוק ז"ל נלב"ע כ"ו בטבת תשס"ד תנצב"ה הונצחה ע"י בנה ידידנו ר' שלמה האוזר שיחי

לעילוי נשמת הר"ר נפתלי צבי שייף ז"ל ב"ר יששכר דב ז"ל נלב"ע כ"א בטבת תשנ"ח תנצב"ה הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת הר"ר מנשה וסרצוג ז"ל ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע כ"ב בטבת תשל"ב תנצב"ה הונצח ע"י המשפחה שיחיו

חווייה רוחנית מרגשת
ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא
לחודש התנסות חינם! חייג עכשיו: *3029
או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il